

קדושת השבת

הלכות כלי חשמל בשבת וביום טוב

בתוספת תשובות מאת גדולי הדור
בענין החשמל ועוד ענינים מעשיים
לאשכנזים ולספרדים

חלק שני

נערך ונכתב

בסייעתא דשמיא ובזכות הרבים

הדפסת תמוז התשס"ה

פעיה"ק ירושת"ז

אינטרקום:

(ב) אסור לדבר במכשיר האינטרקום בשבת. ולדעת כמה פוסקים אסור להשאיר את המיקרופון של האינטרקום פתוח ליד מיטת התינוק לפני בניית השבת, על-מנת שבשבת יוכלו לשמוע דרך הרמקול בחדר אתר אם התינוק בוכה ולטפל בו או לצינוקו. ובשעת צורך גדול יש לשאול רב פוסק הבקי בענינים אלה¹.

דין ההנאה מהדעות שהגיעו בשבת לתא דוא"ל הנמצא בשרת המספק שירותים בדינם, שווה לדין ההנאה מאתר אינטרנט שנמצא בשרת כזה, ובלעיל בהערה זו בסמוך.

מה שכתבנו שאסור לדבר באינטרקום בשבת הוא משום שעקרונות אופן פעולת האינטרקום הינו כאופן פעולת שאר מכשירי הגברת הקול, המורכבים משלושה גופים עיקריים: המיקרופון שמדברים דרכו, המגבר, והרמקול שממנו יוצא הקול המוגבר, וכמבואר לקמן במילואים (פ"ב ענף 2). עייש שכתבנו שישנם שני סוגים עיקריים של מיקרופון: מיקרופון שבעלמא אין בו זרם, ורק הדיבור בו יוצר זרם חרש, ומיקרופון שתמיד יש בו זרם אלא שהדיבור בו מגביר הזרם. וכשם שפעולתם שונה כך איסורם שונה. כמו כן ישנם שני סוגים עיקריים של מגברים, מגברים שיש בהם שפופרת קטודית, ובהם יש חוט להט ושייך בהם איסור מבעיר (אך מגברים אלה הינם ישנים וחלפו כמעט לגמרי מן העולם), ומגברים הפועלים באופנים אחרים אשר בהם אין כלל חוטי להט, והאיסורים בהפעלתם הינם משום בונה, מוליד וכדו'.

כתבו הפוס' כמה איסורים הכרוכים בהפעלת מערכת ההגברה הנ"ל, כגון בונה, מוליד, משמיע קול, עשיית ניצוצות, מתקן מנא, מכב"פ, עובדין דחול ועוד (ראה במיל' בפ"ב ענף 3 שהבאנו עוד איסורים), אף שכמה מהם לא שייכים במערכות ההגברה המשוכללות בימינו. ומתוך זה עולה שברור הדבר שאסור לדבר בשבת גם במערכת האינטרקום.

אלא שיש לזכור גבי כמה מיקרים פרטיים באינטרקום. כיון שלד' כמה וכמה פוסקים הדיבור בו (בברמקול) כרוך רק באיסורי דרבנן, הרי שיש מקום לדון להקל לצורך חולה אף שאיב"ס (כמש"כ מרן בסי' שכ"ח סיו' בדעה השלישית, וכ"פ המ"ב שם סקנ"ז וש"א), וכן לצורך קטן, עפ"י מש"כ הרמ"א (בסי' שכ"ח סיו') דסתם צורכי קטן כחשאיב"ס דמי (וראה במיל' פ"ג סוף ענף 3, דיון עד כמה להקל לקטן מדין חולה). ובפרט יש לדון כשלא הגדול הוא המדבר במיקרופון אלא הקטן עצמו, ודבר זה מצוי בימינו, שאנשים שמים מיקרופון סמוך למיטת התינוק ע"מ לשומעו בחדר האוכל, בחדר ההורים או בטוכה.

דעת האוסרים בנידו היא ד' שו"ת בא"מ (חי' קוא"ל סי' י"ח) ותשובות הנהגות (ח"א סי' ר"ל). טעמיו של בעל הבא"מ הינם רדילמא חשיב כמיספי לקטן איסורא בידיים, ושמא ההורים ילכו לחדר התינוק וידברו שם ונמצא שגדול מדובר במיקרופון (עייש שכתב שהוא לא עיין בדבר ולא ירד לדמות מילתא למילתא. ומאיך כתב שמציאות זו הינה "שעת הדחק גדול וצורך מצוה שמירת ושלום הילדים". ולמרות כל זאת פסק לאסור. וראה במילואים (פ"ג ענף

(1) שכתבנו בעניינתו לדחות דבריו מהרבה טעמים, ובפרט משום דלא נחית לברר המציאות ולבדוק האיסורים שבדבר). וטעמיו של בעל תשובות הנהגות הינם משום שהדיבור באינטרקום כרוך לכמה פוס' באיסור מבעיר מדאר (מ"מ במציאות בעשרים חמש השנים האחרונות אין זה כך). כמו כן קטן אוכל נבלות כשעושה לדעת אביו, אביו חייב להפרישו וי"א אף מדאר. אך מיד הוסיף שכיון שבאמת אין התינוק בוכה לצורך אביו אלא לעצמו יש לצדד שאין בזה איסור. ומ"מ יש לצדד לאיסור משום משמיע קול (אף שהשואל טען שברמקול של האינטרקום לא נשמע קול רם ואין אוזנא מילתא כ"כ). ובפרט שאין בזה צורך גדול. ומ"מ לדעת ברור שלהורים ולשאר הגדולים אסור לדבר במקום המיקרופון (כמפורט כ"ז במיל' פ"ג ענף 2).

ובאמת המעיין בדברי האוסרים יראה שיש לדחות הרבה מטעמיהם, הן מבחינת המציאות והן מבחינת הלכתית. וכבר הארכנו בזה לקמן במיל' (פ"ג ענף 2).

ואמנם יש מהפוס' שהקלו בנידו. שבשו"ת ויברך דוד (ח"א סי' מ"ד) כתב ששאל את הגר"ב שטרן זצ"ל (בעל שו"ת "בצל החכמה") והתיר בקטן שלא הגיע לחינוך באופן שהורב נחוץ לצורך הקטן. הבי"ד בהקדו"ל (רקובסקי, ח"א פי"ט הערה ל'), הוסיף שבעל שו"ת להורות נתן ס"ל שמעיקר הדין יש להקל אבל הדבר מכוער קצת, ובצורך גדול מותר להקל. ע"כ (ויש להעיר שהדברים לא מנומקים ואין דאות שידעו את המציאות הטכנית בנידו).

ובספר הקדו"ל הנ"ל לא רצה להכריע בדבר אך כ' כמה טעמים להקל: א. הדבר הוא לצורך הקטן שדינו כחולה שאיב"ס (כרמ"א בסי' שכ"ח סיו'). ב. הקטן אינו מתכוון לדבר הוי כמתעסק. ולגרע"א בתשובותיו (סי' ח') מתעסק בשבת אסור רק מדרבנן (ר' בקדושה"ה ח"א הערה י' ענף 2 שדגנו בסי' בדברי הגרע"א הללו). ג. כמו שהקלו לקשי שמיעה להשתמש בשבת במכשיר שמיעה מדין חולה, כן יש להקל בנידו. ד. לר' המקילים לטפות לקטן איסור דרבנן לצורכו, הרי שרי בנידו (ר' ע"כ בקדושה"ה ח"א הערה כ"א ענפים 1,2). ה. אין לאסור בנידו משום עובדין דחול, דעובדין דחול שרי לצורך חולה (עפ"י מרן סי' ש"ז סיו'). וצורכי קטן הריהם כחשאיב"ס. ומאיך הביא גם צדדים להחמיר, משום זילתא דשבתא ומשום החשש שהגדולים ידברו סמוך למיקרופון.

ואנו בעניינינו כתבנו בסי' כמה עקרונות בהא: יתכן שיש בהפעלת האינטרקום איסור דא"ר, אך לא של מבעיר אלא של בונה, ולחולקים על החז"א וזי מוליד מדרבנן (ויש פוס' דס"ל דזי מכב"פ או מתקן מנא) ככל הפעלת מכשיר חשמלי שאין בו גש"מ. וגם תלוי איזה סוג מיקרופון יש באותה מערכת, אם כזה שהדיבור בו מייצר זרם, ואז שייכים האיסורים הנ"ל, או שהדיבור רק מגבירו (ואז זו מחל' אי יש בכך איסור). ומ"מ הוספנו, שעפ"י מה שכתבנו בכמה דוכתי בקונטרס זה, הרי שמבירור שעשינו עולה שמצד המציאות יש לדון כיום את כל המיקרופונים כמגבירי זרם ולא שהדיבור מייצר זרם, וא"כ החשש לאיסור דא"ר הינו פחות. ובפרט ש"א שאין בזה איסור כלל. ועוד נראה בסי', שיש לזכור, שנידו הוי מקרה אמצעי בין ספי ליה בידיים לבין קטן אוכל נבלות, אם כי יש יותר לצדד דהוי כקטן אוכל נבלות. דמצד א' האב מכין מבע"י את מערכת האינטרקום בבונה תחילה שתפעל בשבת, וזה צד דספי בידיים. אך מאיך אין האב עושה שהתינוק יבכה וגם אינו אומר לו להשמיע קולו